

Sygn. akt I ACa 861/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Mirosława Gołuńska
Sędziowie:	SSA Danuta Jezierska (spr.) SSA Artur Kowalewski
Protokolant:	sekretarz sądowy Piotr Tarnowski

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2013 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa A. B.

przeciwko K. C. i J. B.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 27 września 2012 r., sygn. akt I C 996/11

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA A. Kowalewski SSA M. Gołuńska SSA D. Jezierska

Sygn. akt: I ACa 861/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 września 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił powództwo A. B. skierowane przeciwko K. C. i J. B. o zapłatę zachowku w kwocie 100.000 zł.

W uzasadnieniu Sąd wskazał, że I. B. i M. B. (1) byli małżeństwem I. B. zmarł w dn. 20.02.2001 r. i spadek po nim na podstawie testamentu w całości nabyła jego żona M.. Z małżeństwa I. i M. B. (1) pochodzi trójka dzieci: syn A. B. (1), córka K. z domu B., po mężu C. oraz syn J. B.. A. B. (1) zmarł 29.04.2002 r. i spadek po nim na podstawie ustawy nabyły: żona F. B. w 1/2 części i córka A. B. (2) w 1/2 części. M. B. (1) zmarła w dn. 13.10.2008 r. W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po M. B. (1) toczącym się przed Sądem Rejonowym Szczecin - Prawobrzeżne i Zachód w S. pod sygn. akt II Ns 558/09 Sąd ten w dn. 07.01.2011r. dokonał czynności protokołu otwarcia i ogłoszenia testamentów:

akt notarialny z dn. 03.10.1997r. Rep. A nr (...), akt notarialny z dn. 28.01.2005r. Rep. A nr (...), akt notarialny z dn. 16.05.2005r. Rep. A nr (...) i postanowieniem z dn. 07.01.2011r. orzekł, iż spadek po M. B. (1) na podstawie testamentu wprost nabyli: córka K. C. i syn J. B. każdy w udziale po 1/2 części spadku.

Mając na uwadze takie ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że powództwo należało oddalić.

Wskazał, że żądanie powódki A. B. o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku zasadza się w treści przepisu art. 991 k.c., który przytoczył.

W ocenie Sądu bezspornym było w niniejszej sprawie, iż powódka A. B. (2), jako córka A. B. (1) jest jego spadkobiercą ustawowym, jak też A. B. (3) jako syn M. B. (1) (babka powódki) należał do pierwszego kręgu spadkobierców ustawowych (art. 931 § 1 k.c.) po swojej matce. Jak też to, że M. B. (2) testamentem z 1997r. nie objęła syna A. B. (1) testamentu nie sporządził i powódka dziedziczyła po nim według ustawy. Zdaniem tego Sądu wskazuje, skoro zachówek stanowi roszczenie, a nie udział w spadku, które co do zasady jest dziedziczne i które przechodzi na spadkobiercę osoby uprawnionej do zachowku, ale tylko wtedy, gdy spadkobierca ten należał do osób uprawnionych do zachowku po pierwszym spadkodawcy to prawidłowa interpretacja powołanej art. 1002 k.c. prowadzi do wniosku, iż spadkobierca osoby uprawnionej do zachowku (drugi spadkobierca), dziedziczy zachówek, gdy ten pierwszy spadkobierca nabył prawo do zachowku, a nie prawo do spadku. Skoro A. B. (3) bezspornie nie żył w chwili otwarcia spadku po M. B. (1), to nie nabył roszczenia o zachówek, tym samym, zdaniem tego Sądu, jego córka, a powódka w niniejszej sprawie nie mogła nabyć w spadku po ojcu roszczenia nie istniejącego. Zbędnym więc było prowadzenie postępowania w dalszym zakresie, skoro istotny dla sprawy fakt (art. 227 k.p.c.) wskazywał, że już jedynie z wyżej wymienionych powodów roszczenie powódki o zapłatę zachowku powinno ulec oddaleniu i Sąd orzekł jak w pkt. I sentencji wyroku.

Z takim rozstrzygnięciem nie zgodziła się powódka i zaskarżyła w całości wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 27 września 2012r., sygn. akt I C 996/11

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie przepisu art. 991 § 1 k.c. w zw. z art. 931 §2 k.c. poprzez pominięcie w zastosowaniu w ustalonym stanie faktycznym, z którego bezspornie wynika, iż powódka była uprawniona do zachowku bezpośrednio po zmarłej babce M. B. (1);

Wskazując na powyższe, w oparciu o przepis art. 386 § 1 k.p.c., wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i rozstrzygnięcie co do istoty sprawy przez Sąd odwoławczy, zgodnie z żądaniem powódki, względnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a nadto o zasądzenie na rzecz mojej kancelarii kosztów zastępstwa prawnego udzielonego z urzędu według norm przepisanych, które to koszty nie zostały uiszczone w żadnej z części.

W uzasadnieniu wskazała, że związku z tym, iż ojciec powódki A. B. (1) jako jedyny z tej trójki nie dożył otwarcia spadku, zastosowanie w tym zakresie powinien znaleźć przepis artykułu 932 § 2 k.c., który stanowi, że w przypadku gdy dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy który by mu przypadł, przypada jego dzieciom w częściach równych. Dlatego też, właściwy krąg osób, które powołane byłyby do spadku w drodze ustawy po zmarłej M. B. (1), to syn J. B., córka K. C. oraz wnuczka A. B. (2), która weszła w miejsce swojego zmarłego ojca A. B. (1). Zatem powódka była powołana wprost do spadku z ustawy po M. B. (1), tj. z pominięciem nieżyjącego już ojca - A. B. (1), a co za tym idzie, przysługuje jej własne roszczenie o zachówek bezpośrednio po babce M. B. (1).

Pozwani wnieśli o oddalenie apelacji powódki.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja strony powodowej okazała się zasadna w całości i to w takim zakresie, iż wyrok Sądu Okręgowego należało uchylić do ponownego rozpoznania.

Słusznie bowiem zarzuca skarżąca, że Sąd Okręgowy dopuścił się naruszenia przepisów prawa materialnego, w szczególności art. 991 § 1 k.c. w zw. z art. 931 § 2 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że powódka nie była uprawniona do zachowku bezpośrednio po zmarłej babce M. B. (1).

W niniejszej sprawie nie ulega żadnej wątpliwości fakt, że spadek po A. B. (1) nabyliby - na mocy art. 931 § 1 k.c. - powódka jako jego córka oraz jego żona. Nie ulega też żadnej wątpliwości, że A. B. (1) - ojciec powódki, był synem M. B. (1) i zmarł przed swoją matką. Zatem jak słusznie podnosi skarżąca, udział spadkowy, który by mu przypadł, zgodnie z art. 931 § 2 k.c. przypada jego dzieciom w częściach równych, a więc w niniejszej sprawie – powódce jako jego córce. Gdyby więc M. B. (1) nie sporządziła testamentu, na mocy którego do spadku powołała jedynie K. C. i J. B., powódka dziedziczyłaby, zgodnie z art. 931 § 2 k.c., spadek po M. B. (1) z mocy ustawy jako córka A. B. (1), który nie dożył otwarcia spadku. W tej sytuacji nie może budzić żadnej wątpliwości, że powódka należy do kręgu osób uprawnionych do zachowku, jako zstępna M. B. (1), która dziedziczyłaby po niej z mocy ustawy, gdyby M. B. (1) testamentu nie sporządziła. Zgodnie bowiem z art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należy się odpowiednia część wartości udziału spadkowego (2/3 lub 1/2) określonego tym przepisem, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym. Tym samym Sąd Okręgowy dokonał zupełnie błędnej interpretacji art. 1002 k.c. i błędnie przyjął, że powódce uprawnienia do zachowku nie przysługują, gdy tymczasem jej uprawnienia wynikają wprost z art. 991 k.c. jako zstępnej (wnuczce) M. B. (1), która byłaby powołana do spadku z ustawy.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy oddalił powództwo bez przeprowadzenia jakiegokolwiek postępowania co do wysokości należnej powódce z tytułu zachowku kwoty, gdyż błędnie przyjął, że taki zachowek powódce w ogóle nie przysługuje. Tym samym konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy obowiązkiem Sądu I instancji będzie, w oparciu o dowody wskazane przez strony oraz mając na uwadze treść art. 991 i następnego kodeksu cywilnego, ustalenie, czy i w jakiej wysokości roszczenie powódki z tytułu zachowku jest zasadne, odnosząc się przy tym do zarzutów podnoszonych przez pozwanych, że wartość zachowku jest zawyżona i że A. B. (1) otrzymał już od zmarłej M. B. (1) określonej wartości przedmioty majątkowe.

Mając zatem na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego (art. 108 § 2 k.p.c.).

Artur Kowalewski Mirosława Gołuńska Danuta Jezierska